

Sorstörténetek – A névjegy mint pedagógiai eszköz

Jakab György

A névjegy mint pedagógiai eszköz korábban elsősorban a nyelvoktatásban és a drámapedagógiában volt ismert. Az utóbbi időben azonban szerencsés módon egyre több tantárgy – irodalom, történelem, emberismeret és etika, társadalomismeret, mozgókép-és média – módszertani kelléktárában is megjelent. A most következő ajánlásban – más tantárgyak példáit és „tapasztalatait” is felhasználva – mindenekelőtt arról lesz szó, hogy a történelem tantárgy keretében hogyan lehet pedagógiai módszerként alkalmazni a névjegyeket.

A névjegy rövidebb-hosszabb életrajzot tartalmazó leírás – többnyire szerepkártyákon -, amelyek alapján a diákoknak, diákcsoportoknak meghatározott karaktereket, illetve szituációkat kell megjeleníteni, megszemélyesíteni. Legfőbb pedagógiai előnye a személyesség és az életszerűség: a diákoknak néhány instrukció alapján saját élményeik és tapasztalataik alapján életszerűvé kell „varázsolniuk” egy személyt, vagy egy szituációt. Mindez természetesen nem parttalan pszichologizálást jelent, sokkal inkább a társadalmi (történelmi) szerepek sokoldalú értelmezését – ami nagymértékben fejleszti emberismeretüket, fantáziájukat és kreativitásukat, érzelmi intelligenciájukat, empátiájukat és toleranciájukat. A továbbiakban nézzünk meg néhány példát

1. A névjegy – mint a szerep megjelölése

A hagyományos értelemben vett rövid névjegy alapvető társadalmi szerepeinket jelöli: milyen társadalmi szereppel azonosulunk, illetve milyen társadalmi szereppel azonosítanak (például a munkahelyünk) bennünket. A névjegy készítésének legfőbb pedagógiai-módszertani előnye az, hogy rövidsége, lényegkiemelésre neveli a diákokat. Ebben az értelemben természetesen már a történelemoktatásban – különösen 5-6. évfolyamon – is jól ismert módszer a névjegykészítés:

a) Készítsék el egy-egy nevezetes történelmi személyiség névjegyét! Tüntessék fel legjellemzőbb tevékenységét, címeit, rangjait, foglalkozását, földrajzi elérhetőségét stb. A névjegy vizuális elemeinek (logó, kép, a hátoldalra tervezett kisebb „képregény” stb.) tervezése, megrajzolása, megszerkesztése fontos készségfejlesztő lehetőséget kínál a diákok, illetve a tanárok számára.

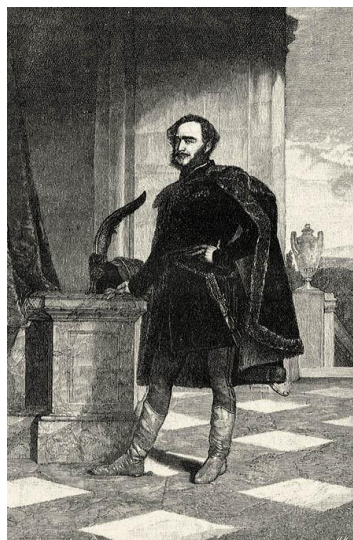
b) Jól ismert a pedagógusok körében a fordított névjegy játék – „Ki vagyok én?” –, amelyben különböző jellemzők, történelmi tevékenységek alapján kell kitalálni a keresett személyt. Például: „Vörös grófnak” neveztek”, „Szeretem az őszirózsát!”, „Földet osztottam a parasztnak.”, „A Rajk per után végleg távoztam Magyarországról” stb.

A névjegy fogalmát kiszélesítve érdemes a társadalmi-történelmi szerepek sokféleségére, „hierarchiájára” is rákérdezni. valamennyi évfolyam számára ajánlható a következő típusú feladat elkészítése a diákokkal.

Ki ismeri az ő igazi arcát? (kép: www.tankonyvtar.hu)

Úrhölgy: Oh, egy délceg és bizonyára gazdag gróf.

V. Ferdinánd: Egy alattvaló

Kossuth Lajos: A legnagyobb magyar

Széchenyi Béla: Az apám

Egy angol lord: Egy fura magyar úr

Széchenyi Ferenc: A fiam

Jobbágy: A földesuram

Egy korabeli nemes: A bolond gróf, aki mindig feltűnősködik.

2. Médiahírek – apróhirdetés, körözés, nekrológ

A sajtóban megjelenő műfajok is roppant alkalmasak – a korábbiaknál kissé bővebb - névjegy készíttetésére. Pedagógiai értelemben nyilvánvalóan az a kedvezőbb, ha kifejezetten munkáltatói feladatként adjuk ki az apróhirdetések, körözések, nekrológok készítését különböző történelmi korszakokra vonatkozóan, de természetesen az összehasonlító elemzés is érdekes lehet. Nézzünk meg két erre vonatkozó példát:

Apróhirdetések a Magyar Nemzet című napilapból

1941

Gazdacsalád, csinos, házias, húszéves leánya vagyok. Ezúton férjhez mennék tisztességes, komoly férfihez. „Hozományom negyvenezer” jeligére	Biztos állású urak! Huszonötezerrel férjhez adnám csinos hűgomat jó megjelenésű kultúremberhez. „Sorsjáték” jeligére	Férjhez menne kimondottan csinos úrileány hatvanezer pengővel. Azonnali ismerkedést létesít: Nagy Jenő Rákóczi út hatvanegy.
---	--	--

1961

Keresem lelkem felét, korrekt, diplomás férfi személyében, 55 évtől, házasság céljából. Doktornak megfelelő lakással rendelkezem. „Két szív egymásra talál” jeligére.	Férjhez adnám érettségizett, magas csinos lányomat, kétszobás berendezett lakással. Csak diplomáshoz 30-ig. „Fényképes levés N.8997” jeligére.	29 éves, vékony, római katolikus nő házasság céljából szeretné megtalálni boldogságát azzal a férfival, akit az élet neki szánt. „Kis göndör hajú N.26412” jeligére.
---	--	--

1971

19 éves érettségizett leány, komoly gondolkodású fiatalember ismeretségét keresi házasság céljából „Értelmiségi 33621” jeligére.	53 éves, intelligens, elvált, gyermektelen asszony vagyok, szeretnék becsületes szakemberrel megismerkedni, házasság céljából. „Megértés 217418”	Rendezett körülmények között élő, haladó gondolkodású, 51 éves, diplomás férfi keres társasági kritikát is elbíró külsővel rendelkező élettársat, házastársat.
--	--	--

Köröző-levél

<p>Neve: Petőfi Sándor Kora: 36 éves Születés helye: Erdély Állapota: Nős Vallása: Reformált Beszél: németül, magyarul, oláhul Állása: korábban versíró Testalkata: alacsony, vézna Arca: sovány Orra: széles Fogai: jók Különös ismertető jegye: nyakkendő nélkül szokott járni. (Gracza György: A magyar szabadságharc története III.)</p>
--

3. Életrajzok

A névjegyek további bővítése már az árnyaltabb életrajzok felé mutat, amelyekben már jóval árnyaltabb módon jeleníthető meg az adott személyiségtípus, illetve az őt körülvevő társadalmi (történelmi) környezet. Pedagógiai értelemben az életrajzok-módszer nagyon alkalmas arra, hogy egy-egy társadalmi témát, történelmi szituációt sokoldalúan – akár multiperspektivikusan is – megjelenítsünk a diákok számára.

Nézzünk meg egy példát a *többszörös identitás, politikai nemzet, kultúrnemzet* fogalmának tanításával kapcsolatban. Az életrajzokat kiscsoportos formában érdemes feldolgozni a 8. évfolyamtól:

Magyar származású román állampolgár

Anka Zsófia vagyok. Én magyarnak tartom magam, bár Romániában, Kolozsvárott élek és örmény vér is folyik az ereimben. Családom furcsa „kanyarokat írt le”, míg végül Erdélyben maradtunk. Az első világháború után Erdélyt elcsatolták Magyarországtól, Romániához került, Ezért nagyszüleim Sepsiszentgyörgyről, illetve Aradról átköltöztek Magyarországra, Szegedre. Szüleim már ott találkoztak, s ott születtem én is nem sokkal a második világháború előtt. Az ún. második bécsi döntés után, amikor egy időre visszakerült Magyarországhoz Észak-Erdély, szüleim és én Kolozsvárra költöztünk, ahol apám főosztályvezető volt a postánál. A háború után Erdélyt ismét visszacsatolták Romániához, mi meg – apám halála miatt – nem tudtunk Magyarországra költözni, maradtunk Kolozsvárott.

Történetünk gondolom jól ismert. Másodrendű állampolgárként kezelték bennünket évtizedeken át csak azért, mert magyarok vagyunk, mert kilógunk az „egységes román nemzetből”, mert „megbízhatatlan rossz románok, nemzetárulók vagyunk”. Az öcsém a két gyerekével el is költözött Bukarestbe, az ő gyerekei már csak románul beszélnek (meg franciául). Jómagam tánctanár voltam 1972-ig, akkor beadtam egy kérvényt, hogy szeretnék áttelepülni Magyarországra. Ezután állásomat elvesztettem és útlevelet sem kaptam. Férjemmel és két kicsi lányommal még annak az évnek a telén nekivágtunk a határnak, ám elkaptak bennünket, s ültünk három évet (szerencsére anyámék vigyáztak addig a gyerekekre). Utána nagyon sanyarú idők jöttek, alkalmi munkákból éltünk, sokat szenvedtünk. 1990-ben, a forradalom után az egyik lányom a férjével átjött Magyarországra, hogy előkészítsék áttelepülésünket, hogy anyagilag egy kicsit összeszedjük magunkat. Nem mondhatom, hogy tárt karokkal fogadták őket a magyar hatóságok (a magyar állam, amelyhez apám oly hű volt haláláig) és az emberek: többnyire csak „lerománozták” őket és sokszor mondták nekik, hogy „menjetez haza, ne vegyétek el a munkát az itteniek elől”. És most itt vagyunk: nincsen helyünk igazából se Romániában, se Magyarországon!

A német (sváb) származású magyar állampolgár

Hujber Józsefnének hívnak, s előrebozsátom, hogy én egyszerre vagyok magyar is és német is - bocsánat sváb. Számomra nagyon fontos, hogy mindkét kultúrában „otthon” legyenek. A dolog persze sokkal bonyolultabb, hiszen a múltkor is itt járt egy német küldöttség, s alig értettük egymást, hiszen én a „vecsesi sváb dialektust” beszélem, nem az irodalmi német nyelvet.

Szóval. Őseim kétszáz évvel ezelőtt telepesként érkeztek Magyarországra és a család számára természetes volt, hogy mi magyarországi németek, svábok vagyunk. Az 1941-es népszámláláskor apám már magyar nemzetiségűnek vallotta magát és az én anyanyelvem is egyértelműen a magyar volt, bár németül (svábul) is tanítottak. Ennek ellenére apámat a német hadseregbe sorozták be – meg is halt a háborúban –, bennünket pedig a Szovjetunióba vittek „egy kis munkára”, mint németeket. A család másik részét pedig kitelepítették Németországba (az akkori NDK-ba).

Én hat év után visszajöttem a Szovjetunióból és apám szülőfalujába, Vecsésre költöztettek. Itt kezdtem új életet, mint német (sokáig nem volt személyi igazolványom, nem volt német nyelvű iskola, kulturális intézmény - csak mi voltunk néhányan németek). A '70-es években sikerült Pécsre költözni. A gyermekeim remekül beszélnek németül, de csak mert olyan iskolába írtam őket. A német identitásomat most már egyáltalán nem kell féltennem. Ha belépünk az Európai Unióba, ott a német kultúra fix, hogy domináns lesz. Ettől persze én még magyarnak, magyarnak is tartom magam. Itt akarok élni és kimondottan örülök, hogy mindkét kulturális hagyománnyal rendelkezem. Ettől érzem igazán gazdagnak magam.

A zsidó származású magyar állampolgár

Kovács Zsuzsának hívnak. Egyetemi hallgató vagyok. Én elsősorban magyarnak tekintem magam, másodsorban budapestinek, azután következik a baráti társaságom, meg a foglalkozásom, s csak ezek után jellemezhet engem, hogy zsidó származású vagyok. Szóval nem vagyok vallásos, nem beszélek jiddisül, de ha letagadnám származásomat, azzal megtagadnám a szüleimet és nagyszüleimet. Így végül én is a hagyomány foglya vagyok.

Az érdekes az, hogy már elmúltam tíz éves, amikor megtudtam, hogy zsidó vagyok. Azt mondtam valakire, hogy nem barátkozom vele, mert az zsidó. Ekkor a család megdöbbsent, és elkezdtek mondani, hogy hát, hát te is az vagy. Elmesélték, hogyan deportálták anyám családját 1944-ben Dombóváról Auschwitzba; hogy anyám volt az egyetlen, aki visszatért a családból Magyarországra – szülei, rokonai ott pusztultak, az öccse pedig a lágér után egyenesen Ausztráliába ment. Szüleim már a háború után találkoztak és azt hiszem, hogy ők teljesen ki akarták iktatni a saját életükből is, meg az én életemből is a zsidóságunkkal való szembesülést - „hogy ne kelljen soha többé félnünk” – mondta anyám.

Én ezt az egészet nem értem, s azt szeretném, ha nem is létezne olyan, hogy zsidókérdés. Én itt élek, magyarnak tartom magam, de most már annak is egyre inkább örülök, hogy vannak zsidó hagyományaim, zsidó barátaim. Miért kellene nekem félnem amiatt, mert többféle hagyománnyal is rendelkezem? Miért kell nekem bizonygatnom, hogy én is „jó” magyar vagyok?

A magyar származású kanadai állampolgár

Albert Lajos vagyok és 1956-ban hagytam el Magyarországot. Részben politikai okból – fiatal munkásként részt vettem a harcokban –, részben kalandvágyból mentem el: először Ausztriába, aztán Kanadába. Hamar rájöttem, hogy ez egészen más világ, mint amit megszoktam, itt csak magamra számíthatok. Angolul tanultam, minden munkát elvállaltam, amit kínáltak. Hétfvégén persze sűrűn eljártam a magyarok közé töltött káposztát enni. Sokáig ideiglenesen Kanadában élő magyarnak tartottam magam, holott egyre inkább kanadaivá váltam: gondolkodásmódom, viselkedésem, politikai felfogásom fokozatosan átalakult.

Mire anyagilag összeszedtem magam, s megvettem azt a boltot, ahol korábban eladó voltam, magyarságom éppen olyan magánüggévé vált, mint horvát származású feleségem nőegyleti tagsága, az én teniszmádatom, vagy, hogy hétfvégén templomba járunk. Az etnikai sokféleség itt természetes. Ahol élek, nem akarnak senkit beolvasztani. Azt mondják, Kanada egy „nagy etnikai salátástál, amelyben jól elférnek egymás mellett a különböző ízű növények”. Magyar öntudatomat sohasem adtam fel, de hogy a gyermekeim minek vallják majd magukat, abba már nem akarok nagyon beleszólni. Sokat gondolkodtam azon, hogy talán haza kellene költöznöm Magyarországra, de rájöttem, hogy már nem igazán ismerem az ottani viszonyokat, már nem tudnék igazán visszailleszkedni: az itteni nemzeti-etnikai konfliktusokat sokszor nevetségesnek, abszurdnak érzem. Ugyanakkor azonban vágyódom is „haza”, minden alkalmat megragadok, hogy jöhessenek.

A roma (cigány) származású magyar állampolgár

Raffael József vagyok, s azt mondom én is, hogy magyar vagyok. Meg persze azt is mondom, hogy cigány – bocsánat, roma – vagyok, mert annak születtem, meg a magyarok is annak tartanak, s végül szegény is vagyok, akárcsak a többi cigány. Mi sohasem voltunk „igazi romák”, csak romungrók (részben elmagyarosodott, magyar nyelvű cigányok), mivel egymás között leginkább magyarul beszélünk. Az őseim üstfoltozók voltak, járták a falvakat és javították a különböző edényeket és szerszámokat. A háború után azonban egyre kevesebb szükség volt a munkájukra, így egyre jobban elszegényedtek. Aztán a '60-as években azt mondták, hogy a „szocializmusban nem lehet nomadizálni”, így bennünket is bekényszerítettek egy városvégi panellakásba.

A panelben nagyon rosszul éreztük magunkat - korábban állandóan a természetben éltünk –, ezért egy Miskolc melletti faluba költöztünk. Ott meg a magyarok nem nézték jó szemmel, hogy beköltöztünk a falujukba. Sok volt az összetűzés. Inkább Pestre jöttem, mert ígértek munkahelyet, sőt a munkásszállón szállást is. Ott laktam, amíg meg nem házasodtam, mert akkor az apósom, aki prímás és nagy becsülete van, szerzett nekünk lakást. Pár éve, amikor a sógorom politikus lett, azzal mentünk le a családomhoz, hogy cigány iskolát fogunk építeni, hogy műveltek legyünk, hogy munkánk legyen, hogy mi is embernek érezhessük magunkat. Nagyon rosszul esett, hogy szinte elzavartak bennünket, hogy ti már magyarkodtok, urizáltok, nem is vagytok igazi cigányok, semmi keresnivalótok itt. Most mit csináljak? A magyarok lenéznek, veréssel fenyegetnek és „koszos cigánynak” neveznek, a romák elzavarnak, mert már nem vagyok elég jó cigány nekik. De van rosszabb is. Egy erdélyi barátom mesélte, hogy ők állandó félelemben élnek, mivel a románok azért bántják őket, mert magyar nyelvűek és védtek a magyarokat Marosvásárhelyen is, a magyarok pedig azért bántják őket, mert cigányok.

Görög származású magyar állampolgár

Nikosz Arisztotelésznek hívnak, görög származású magyar állampolgár vagyok. Még gyermek voltam, amikor szüleim Magyarországra menekültek politikai okokból. Én már itt jártam iskolába, ide nősültem – magyar nőt vettem feleségül – ide születtek a gyermekeim, akik persze görög nevet is kaptak. Közben megnyíltak a határok és fölvetődött a kérdés: maradjunk Magyarországon, vagy menjünk Görögországba? Szüleim és rokonaim visszaköltöztek, én viszont maradtam. Engem minden emlékem Magyarországhoz fűz, hiszen csak huszonöt éves korom után juthattam el ismét Görögországba,

Itt van a családom, magyarul gondolkodom, többnyire magyarul álmodom. Azért persze sokat járunk Görögországba, s a gyermekeimet is megtanítottam görögül, hogy ők is részesülhessenek ebből a kettősségből. A gyermekeim megkapták a kettős állampolgárságot, természetesen jól beszélnek magyarul is, meg görögül is. Az athéni olimpián például az egyik lányom magyar színekben, a másik lányom görög színekben versenyzett, mert csak így tudtak kijutni mind a ketten.

Óravázlat

Óravázlat szerzője: Jakab György

Téma (óra, foglalkozás címe)	A trianoni béke több szempontból
Iskolatípus	☒ Középiskola
Évfolyam (vagy korosztály)	12
Csoport nagysága	☒ Osztály
Időtartam (perc)	90
Célok (összefüggések, képességek, attitűdök)	<p>A trianoni békeszerződés társadalmi hatásainak többoldalú (multiperspektívikus) bemutatása. Az óra pedagógiai célja az, hogy személyesen is átélhetővé tegye a történelmi eseményeket, s ezáltal árnyalja történelemszemléletüket. Fontos cél lehet (nem kötelező) még az is, hogy az órán a diákok elmesélhessék saját családjuk Trianonhoz fűződő történeteit mítoszait.</p> <p>Készségek – szövegértés – decentráció (a másik ember helyzetébe való behelyezkedés készsége) – lényegkiemelés</p> <p>Erősíti az empátiát és a toleranciát</p>
Foglalkozás típusa	☒ Tanórai ☒ Tantermi
Munkaformák	☒ Csoportmunka
Eszközök	A mellékelt névjegyek
Előkészületek	Jól kommunikáló és nyitott tanulócsoport esetén előző órán kérhetjük a diákoktól, hogy – akár írásban is – gyűjtsék össze saját családjuk történeteit Trianonnal kapcsolatban

Tevékenység			
Idő (perc)	Tartalom	Tanulói tevékenységek	Eszközök
	Előkészítés: előző órán kiadott feladat	Jól kommunikáló és nyitott tanulócsoport esetén előző órán kérhetjük a diákoktól, hogy – akár írásban is – gyűjtsék össze saját családjuk történeteit Trianonnal kapcsolatban	
5	Bevezetés. A korábban tanult eseménytörténet ismétlése, felidézése.	Tanári kérdésekre a diákok felidézik az előző óra anyagát.	Térkép
15	Az Életrajzok elolvasása	A diákok megfelelő számú ¹ csoportot alakítanak és elolvassák a számukra kiadott Életrajzot, majd feldolgozzák a megadott szempontok szerint.	A MELLÉKLETBEN megadott életrajzok; Térkép
40-45	Az életrajzok ismertetése	<p>Minden csoport szóvivője felolvassa a feldolgozott Életrajzot, majd röviden összefoglalja, hogy az adott személy életét hogyan befolyásolta Trianon.</p> <p>Ezután a csoport másik képviselője ismerteti a csoport válaszait a fölített kérdésekre, illetve a csoport véleményét az életrajzzal kapcsolatban.</p> <p>Az egyes Életrajzok ismertetése után a tanulócsoport többi tagja, illetve a tanár is kérdéseket tehet föl a csoportnak a feldolgozott Életrajzzal kapcsolatban, illetve a csoport saját véleményét illetően.</p> <p>Amikor minden csoport ismertette a saját Életrajzát, érdemes összegezni is a kérdésekre adott válaszokat, illetve a különböző életutak tanulságait – Trianon társadalmi hatásait</p>	A MELLÉKLETBEN megadott életrajzok; Térkép

¹ A csoportok számát a tanulócsoport létszámától függően a tanár állítsa össze. Lehetőség szerint 5 főnél nagyobb csoportot ne alakítsanak.

Tevékenység			
Idő (perc)	Tartalom	Tanulói tevékenységek	Eszközök
20	Családtörténeti beszélgetés	Amennyiben a diákok előzetesen felkészültek saját családjuk történetének „Trianon-vonatkozásaiból”, akkor az óra további részében ezeknek a történeteknek az ismertetése és megbeszélése történik. Az előzetes felkészülés elmaradása esetén is kezdeményezhet kötetlen beszélgetést a tanár Trianon személyes hatásairól, akár úgy is, hogy saját családjának történetéről mesélve előhívja a diákok ilyen irányú ismereteit.	Térkép
5	Összefoglalás	Tanári összefoglalás, lezárás, amelyben a történelmi események és a személyes sorsok összefüggéseiről beszél a tanár.	Térkép
Értékelés módja	Az órai aktivitás személyes értékelése		
Megjegyzések, javaslatok	<p>Amennyiben személyes beszélgetésekre, családtörténeti emlékek elmesélésére fogékony és toleráns a tanulócsoport, akkor mindenképpen érdemes kötetlen beszélgetés formájában ezeket a történeteket is felszínre hozni.</p> <p>Ebben az esetben nyilvánvalóan különböző lehet a személyes (családi jellegű) érintettség és ezt figyelembe kell vennie a tanárnak mind az óra exponálásakor, mind pedig az értékeléskor.</p> <p>Természetesen az óra során felszínre kerülhetnek roppant egyoldalú sztereotípiák, ellenérzések, indulatok is – amelyeket valószínűleg már az előző órán is kezelnie kell a tanárnak –, de ezen az órán a téma sokoldalú bemutatására helyezték a hangsúlyt. A túlzottan polarizált, „hitvitákra hajlamos” diákközösség számára tehát kevésbé javasolt ez az óravezetés.</p>		
Felhasznált irodalom	<p>Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés. Osiris Kiadó. Bp. 2003.237.o.</p> <p>Losonczy Ágnes: Sorsba fordult történelem. Holnap Kiadó, Budapest, 2005. 329. o.</p> <p>Vásárhelyi Mária: Csalóka emlékezet. Kalligram Kiadó. 2007</p>		

MELLÉKLET

1. Lumnitzer Jenő vagyok. Selmecebányáról (Banska Stavnica) származom: apai ágon inkább cipszer (német) és zsidó őseim vannak, anyai ágról nagyjából szlovák vér folyik az ereimben, de engem már magyarnak neveltek. Éppen végzős voltam a selmeci Erdészeti Akadémián, amikor 1916-ban behívtak katonának. A háború végén először nem tudtam, aztán már nem is akartam hazamenni, mert megismerkedtem leendő feleségemmel. Apám is azt írta, hogy inkább maradjak Magyarországon, mivel a Csehszlovák állam nem sok jót ígért a magyar értelmiségieknek. Először Budapesten, aztán Sopronban próbáltunk letelepedni, de a zsidókat korlátozó „*numerus clausus*” miatt nem fejezhettem be tanulmányaimat és munkát sem nagyon kaptunk. Végül – nagyapám erdészeti kapcsolatait kihasználva – kivándoroltunk Kanadába, Vancouverbe. Itt jól érzem magam. Nem kell állandóan magyarázkodnom bonyolult származásom miatt. A feleségemmel többnyire magyarul beszélünk, a gyerekeimmel egyre inkább csak angolul. Furcsa módon szlovákul sem felejtettem el, mivel az egyik szomszédunk szlovák származású: gyermekkori emlékeimről vele tudok leginkább beszélgetni. Úgy tűnik azonban, mások zavarban vannak velem kapcsolatban. Van egy találmányom – egy mérőműszer –, amelyet nagyon sok helyen használnak a világon. Jókat mosolygok, amikor a leírásokban hol magyar, hol szlovák, hol zsidó, hol német származású tudósként emlegetnek, máshol meg egyszerűen csak kanadai vagyok. Én a leginkább selmecebányainak tekintem magam. Ha nem jön Trianon, bizonyára ma is ott élnék.
2. Nagy Jenőnek hívnak, Kassa mellett élek. 5 éve, hogy a szégyenletes trianoni béke következtében elcsatolták Magyarországtól a Felvidéket és a Csallóközt. Szintiszta magyarlakta területen élek, mégis idegen államban, ahol elvárják tőlem, hogy szlovákul tanuljak. A városban cseh katonaság van, akik minden magyarra gyanakodva néznek. Nem baj, eljön még a mi időnk újra! A barátaimmal hiszünk Nagy-Magyarország feltámadásában! Minden péntek este összegyűnünk egyikünk lakásán, és tervezgetjük a magyar feltámadást. Én is őrzöm a pajtában a világháborúból hazahozott puskámat. Volt ugyan felhívás, hogy szolgáltassuk be, de nekem eszem ágában sem volt! Majd ha elérkezik a mi időnk, mindnyájan előszedjük rejtekhelyéről fegyvereinket, és úgy kikergetjük innen a cseheket és a szlovákokat, mintha soha itt se lettek volna!
3. Molnár Béla vagyok, két éve – a trianoni „béke óta – lakom családommal együtt a Keleti pályaudvar egyik mellékvágányán veszteglő vasúti kocsiban. Kényelmetlen, télen hideg, nyáron meleg, az ennyivalónk is kevés. Főleg a gyerekeket sajnálom, milyen életük lesz így! Pozsonyból – ahol tanítóskodtam – jöttünk el, amikor megtudtuk, hogy a város Csehszlovákiához kerül. Az utóbbi években a politikusok hibájából fenekestül felfordult a világ! Amíg létezett a Monarchia, a magyar politikusok jelentős része nem volt elég megértő a nemzetiségek problémái iránt, Kossuth konföderációs terveire csak legyintettek. A háború alatt passzívan túrték, hogy a csehek, a románok és mások Nyugaton agitáljanak a Monarchia ellen. Amikor meg bekövetkezett az összeomlás, képtelenek voltak legalább csökkenteni a veszteségeket. Még a béketárgyalásokon is a változatlan határok mellett foglaltak állást. És az új államok politikusai? Ők sem bizonyultak jobbakká. Mohók voltak, minden területet meg akartak szerezni. Nemzetállamot hirdettek, miközben több százezer fős nemzeti kisebbségek kerültek országukhoz. Itt meg sok magyar a néhány ezer Magyarországon maradt szlovákra dühös, mintha ők bármiről is tehetnének. Nem hiszem, hogy a közeli jövőben javulna a közép-európai országok közötti kapcsolat, pedig ezt a magunkfajta kisemberek – legyenek azok magyarok, szlovákok, románok vagy mások – sínylik meg.
4. Tóka Erzsébetnek hívnak. Az én családomat közvetlenül nem érintette Trianon. Sem a nagyszüleimnek, sem a szüleimnek nem kellett menekülniük, családom az elmúlt

évszázadban Nyíregyházán élt. Mégis úgy gondolom, hogy Trianon miatt sok veszteség ért engem is. Legfőképpen azért, mert erőszakosan elszakítottak közép-európai gyökereimtől. A családi emlékezet úgy tudja, hogy őseim között voltak ruszinok, szlovákok és valószínűleg németek is. Én szeretném örömmel és büszkeséggel megélni azt, hogy ennyiféle néphez, ennyiféle kultúrához tartozom. Alapvetően persze magyarnak tartom magam, de egy kicsit ruszinnak, szlováknak, meg németnek is: örülök annak is, ha nekik jól megy, ha győznek az olimpián. De ezt ma nem tudom jó érzéssel, természetesen megélni. Ha ilyeneket mondok ismerőseimnek, akkor furcsán néznek rám: ha egyszer magyar vagy, miért akarsz szlovák lenni; most akkor kinek szurkolsz egy magyar-szlovák meccsen? Nem igazán értem. Úgy tűnik, hogy Trianon miatt itt nem lehet közép-európainak lenni. Nem lehetek büszke arra, hogy Budapestet közösen építették német, magyar és szlovák őseim; hogy Pozsony és Kassa is közös örökségem és mégis idegenként kell járnom ezekben a városokban.

5. Vojtech Safranek vagyok. Nekem a trianoni béke fontos esemény, de nem különleges ünnep, nem szoktunk különösebben megemlékezni róla. Fontos állomás abban a történelmi folyamatban, hogy évezredek elnyomás, hátrányos helyzet, kisebbségi lét után mi, a szlovákok államalkotó néppé váltunk. Úgy érzem, hogy a sors igazságot szolgáltatott nekünk. A szlovákokat mindig is lenézték a magyarok. Kulturálisan alacsonyabb rendű parasztnépnek tartottak bennünket, akik képtelenek az önálló államszervezésre, akiknek igazából nincs is saját történelmük. Én is most lelkes szlováknak mondom magam, pedig tudomásom szerint őseim között voltak ruszinok, morvák és németek is. Persze a csehekkel alkotott állam sem az igazi. A szlovákok még most is hátrányos helyzetben vannak. A csehek is nagyra tartják magukat, fölényeskednek velünk, de talán nem annyira, mint a magyarok. Meg ők legalább szlávok, mint mi, megértjük egymást. Az igazi persze az lenne, ha saját államunkban élhetnének végre.
6. Kakukk Ernőnének hívnak, Tótkomlóson élek és magyarországi szlovák nemzetiségűnek tartom magam. Őseim több mint kétszáz éve települtek át Trencsén környékéről, a mai Szlovákia területéről Magyarországra, Békés megyébe. Trianon után nagyon furcsa helyzetbe kerültünk. Haragudtak ránk a magyar szomszédaink, akik gyűlölködve mondták, hogy „elvettétek a Felvidéket tőlünk”, hiába mondtuk, hogy „mi nem tehetünk semmiről, meg, hogy nekünk ez itt a hazánk. Másrészt furcsa volt az is, hogy a Csehszlovákiából jövő vendégeink egy kicsit lenézték, „lesajnálták” minket, mondván, hogy „*Ti már nem vagytok igazi szlovákok.*” Nem jó ez sehogyszé! A gyermekeinket persze tanítgatjuk szlovácul, de szlovákságunk többnyire hagyományörzésben merült ki. Úgy látom, hogy ha többet akarnánk ennél, a fejünkre is koppintanának a magyar hatóságok.
7. Kovács Emese vagyok, és a szlovákiai Somorján élek. Én szlovákiai magyarnak tekintem magam, de komoly vitáim vannak a barátaimmal arról, hogy ez mit is jelent. Anyanyelvem, kultúráim egyértelműen magyar: magyarok között, magyarként élek. Így aztán – bár elfogadom állampolgári helyzetemet -, de nem vagyok igazán nyitott a szlovák kultúra iránt, a szlovák nyelvet sem beszélem valami jól. Nem szeretem, amikor Pozsonyban, bocsánat Bratislavában újabb és újabb törvényt hoznak a magyar kultúra korlátozására. Ugyanakkor rosszul esik az is, amikor a magyarországi magyarok akarják megmondani, hogy hogyan is legyek jó magyar. Azt meg külön utálom, amikor idejönnek „nagymagyarkodni”, meg szidni a szlovákokat. Nekem nincs bajom senkivel, ha hagynak úgy élni, ahogy nekem jó.

Kérdések, feladatok

1. Hogyan változtatta meg az illető sorsát a trianoni békeszerződés?
 - Történt-e életében emiatt kényszerű lakhelyváltoztatás? (térképen is lehet jelezni)
 - Mennyiben érintette mindez családja anyagi helyzetét?
 - Mennyiben változott meg az illető, valamint családja társadalmi helyzete?
 - Hogyan hatott mindez a gondolkodásmódjára?
 - Milyen hátrányok, esetleg előnyök érték a trianoni békeszerződés miatt?
 - Feltételezhetően hogyan alakult volna az illető élete, ha nem következett volna be a trianoni békeszerződés?
2. Mit jelent az életrajzírók számára a többes identitás fogalma?